

Juristforbundet er Norges største interesse- og arbeidstakerorganisasjon for over 24 500 advokater, dommere, juridiske studenter og jurister i statlig, kommunal og privat sektor.

Til Finansdepartementet

Rettssikkerhet er en forutsetning for at politiske vedtak skal fungere i praksis. Når Norge styrker totalberedskap, digitaliserer offentlig sektor og vil sikre inkludering, må rettsstaten ha kapasitet til å sørge for at lovene virker slik Stortinget har ment.

Juristforbundet peker i dette innspillet på fire grep som kan styrke rettsstaten i statsbudsjettet for 2027.

- ☒ Styrke rettssikkerhet som del av totalberedskapen
- ☒ Sikre reell tilgang til domstolene
- ☒ Styre KI og digitalisering med jussen, ikke omvendt
- ☒ Styrke juridisk utdanning og forskning, slik at politiske vedtak får ønsket effekt

Juristforbundets innspill til statsbudsjettet 2027

Juristforbundet organiserer over 24 000 jurister, dommere, advokater og juridiske studenter i stat, kommune og privat sektor. Våre medlemmer forvalter lover, rettigheter og inngrep som berører innbyggernes liv, både i fred, krise og krig. Rettssikkerhet er en forutsetning for å bevare samfunnet vi ønsker å beskytte, og dermed en kjerne i Norges totale beredskap.

Regjeringen har satt tydelige mål for totalberedskap, digital omstilling og inkludering. Hvis Norge skal lykkes med totalberedskap, digital omstilling og inkludering, må rettsstaten ha kapasitet til å gjennomføre de politiske vedtakene i praksis. Uten juridisk kapasitet får vedtakene ikke den effekten Stortinget har ment.

Vi mener statsbudsjettet for 2027 må ta fire strategiske grep for at rettsstaten skal være et faktisk, ikke bare formelt, virkemiddel i beredskapen vår:

- Styrke rettssikkerhet som del av totalberedskapen i kommuner, statsforvaltning og justissektoren.
- Sikre reell tilgang til domstolene og juridisk bistand for dem som trenger rettsapparatet mest.
- Styre KI og digitalisering med jussen, ikke omvendt – gjennom juridisk kompetanse og ansvarlig ledelse i utvikling og implementering av ny teknologi.
- Styrke juridisk utdanning og forskning, slik at politiske vedtak blir fattet på et solid kunnskapsgrunnlag og lar seg gjennomføre i tråd med lovgivers intensjon.

Totalberedskap: Rettssikkerhet i kommuner, statsforvalter og justissektor

NATOs nye mål for sivil beredskap forutsetter at rettsstaten fungerer også når systemene er under press. I dag er den juridiske kapasiteten i kommuner, hos statsforvalterne, i tilsyn og påtalemyndighet for svak til å bære ambisjonene i totalberedskapsmeldingen.

Mange kommuner mangler grunnleggende juridisk kapasitet i førstelinjen, særlig innen helse- og sosialtjenester, oppvekst og barnevern, samt areal- og naturforvaltning. Statsforvalterne og Sivilombudet har krevende restanser og for liten kapasitet til å være den nasjonale «rettssikkerhetsgarantien» Stortinget forutsetter. Påtalemyndigheten og domstolene er underdimensjonert i lys av økte krav til beredskap, digital kriminalitet og komplekse saker.

Vi ber regjeringen i statsbudsjettet for 2027 om å:

Styrke kommunenes juridiske beredskap og rettssikkerhet

- Utrede kommunenes juridiske kapasitet.
- Sette av midler som sikrer alle kommuner tilgang til juridisk kompetanse, enten gjennom egne ansettelser eller forpliktende interkommunale samarbeid.
- Sette av øremerkede midler til pilotprosjekter for interkommunalt samarbeid om juridisk kompetanse i barnevern og arealplanlegging.

- Styrke kommunale beredskapsråd med juridisk kompetanse, for å sikre lovhjemlede og forholdsmessige beslutninger i krisetid.

Styrke statsforvalterne og Sivilombudet

- Gi et reelt løft i driftsbevilgningene til statsforvalterne, øremerket juridisk kapasitet til tilsyn og klagesaksbehandling.
- Styrke Sivilombudets budsjett, slik at ombudet kan følge opp kommuner og statlige etater med tilstrekkelig dybde og tempo.

Gi påtalemyndighet og domstoler et beredskapsløft

- Styrke den høyere påtalemyndighet og påtalemyndigheten i politiet for å redusere restanser, sikre spesialisering og håndtere digitale og sikkerhetsrelaterte saker.
- Prioritere modernisering av domstolenes digitale systemer og saksbehandlingskapasitet som en del av totalberedskapen, inkludert håndtering av digitale bevis.

Tilgang til domstolene: Rettigheter som virker i praksis

Rettigheter har ingen reell verdi hvis de ikke kan prøves for domstolene. Sosial og geografisk skjevhet i tilgang til juridisk bistand undergraver tillit, øker konfliktnivået og svekker rettsstaten.

Advokatordninger og fri rettshjelp har et etterslep som truer rekruttering og kvalitet. Kutt i særskilte rettshjelptiltak rammer grupper med svakest ressurser, og står i motstrid til mål om å redusere utenforskap.

I fjorårets budsjettforlik ble de frivillige rettshjelpstiltakene styrket, noe Juristforbundet har arbeidet for over tid, og ser som et viktig steg i riktig retning. Samtidig er dette ikke tilstrekkelig for å sikre reell og lik tilgang til rettshjelp. Uten en nasjonal førstelinjetjeneste for rettshjelp vil systemet fortsatt være fragmentert og vanskelig tilgjengelig for mange av dem som trenger hjelp aller mest.

Påtalemyndighet og domstoler har restanser som særlig rammer barn, utsatte grupper og saker med store konsekvenser for den enkelte. Domstolene er rettsstatens siste sikkerhetsventil. Dersom restanser og kapasitetsutfordringer får utvikle seg videre, vil rettigheter i praksis bli vanskeligere å håndheve.

Vi ber regjeringen i statsbudsjettet for 2027 om å:

Styrke fri rettshjelp og salærsats

- Legge opp til en opptrapping av salærsatsen i tråd med faglige anbefalinger, med automatisk justering for pris- og lønnsvekst.
- Reversere og unngå kutt i særskilte rettshjelptiltak, og sikre stabil finansiering av lavterskeltilbud for utsatte grupper.
- Sette av midler til å etablere førstelinjetjeneste for rettshjelp, som varslet i Hurdals-plattformen og anbefalt av Rettshjelpsutvalget og arbeidsgruppen, slik at flere får tidlig og lett tilgjengelig rettshjelp der de bor.

Sikre rask og forutsigbar behandling av barns og sårbares saker

- Øremerke midler til påtalemyndighet og domstoler for håndtering av saker som gjelder barn, digitale overgrep og alvorlig vold.
- Gi ressurser til kompetansetiltak for dommere og påtalejurister om digitale bevis, KI-genererte materiale og barns rettigheter i digitale saker.

KI og digitalisering: Mennesker bak maskinene

Norge er et av verdens mest digitaliserte land, og dermed også et av de mest sårbare dersom teknologien ikke styres etter rettsstatlige prinsipper. KI og digitalisering gir store muligheter, men uten juridisk forankring og kompetente ledere risikerer vi systematiske feil, ulikhet og tap av tillit – og en digital infrastruktur som ikke tåler kriser.

Mange offentlige virksomheter legger ansvaret for KI på IT-avdelingen, mens ledere ikke har tilstrekkelig forståelse for juridiske og etiske konsekvenser. Jurister mangler ofte systematisk opplæring i KI, til tross for at de skal oversette lover til digitale løsninger i møte med leverandører. Kommuner og tilsyn har ikke tilstrekkelig juridisk kapasitet til å håndtere nye krav under KI-forordningen, Digital Services Act og annen plattformregulering.

Vi ber regjeringen i statsbudsjettet for 2027 om å:

Etablere et nasjonalt KI-kompetanseprogram for ledere og nøkkelroller i offentlig sektor

- Finansiere et nasjonalt KI-kompetanseprogram for ledere i offentlig sektor, i tråd med Digidirs arbeid med strategisk digital ledelse, med særlig vekt på juridisk forståelse av KI, rettssikkerhet og personvern – som grunnlag for partssamarbeid og ansvarlig implementering.

Sikre juridisk kompetanse i digitaliseringsprosjekter

- Øremerke midler til å rekruttere flere jurister og jurister med teknologiforståelse i sentrale virksomheter som NAV, kommunesektoren og relevante direktorater.
- Stille krav om juridisk deltakelse i alle større digitaliserings- og KI-prosjekter i offentlig sektor, slik at regelverk, rettigheter og plikter faktisk bygges inn i systemene.

Styrke tverrfaglig kompetanse i tilsynene

- Gi tilsynene (blant annet Datatilsynet, Medietilsynet og Forbrukertilsynet) midler til flere juriststillinger og tverrfaglige team med teknologiforståelse.

Forskning og utdanning: Kunnskapsgrunnlag for en sterk rettsstat

En sterk og omstillingsdyktig rettsstat forutsetter gode juridiske fagmiljøer, utdanning som henger med i den teknologiske utviklingen, og forskning som viser hvordan lovene virker i praksis – i domstoler, forvaltning og kommunesektor.

Universitets- og høyskolesektoren har fått økte forventninger om å levere både juridisk spisskompetanse og tverrfaglig teknologi- og samfunnsforståelse, uten at finansieringen alltid har fulgt ambisjonsnivået. Samtidig er rettsvitenskapelig forskning fortsatt underdimensjonert i lys av behovet for kunnskap om lov kvalitet, digitalisering, beredskap og sektorlovgivning.

Vi ber regjeringen i statsbudsjettet for 2027 om å:

Sikre kvalitet i utdanning og forskning

- Styrke basisfinansieringen i universitets- og høyskolesektoren, særlig i fagmiljøer som utdanner jurister til domstoler, forvaltning, tilsyn og kommuner.
- Sikre finansiering av undervisning og videreutdanning innen digitalisering, KI og beredskap.
- Bevilge øremerkede midler til flerårig rettsvitenskapelig forskning på lov kvalitet, sektorlover, virkemiddeleffekt, digitalisering/KI i forvaltning og domstoler, samt rettssikkerhet i beredskap og offentlig styring.

Øke studiestøtten

- Sette i gang den økonomiske opptrappingen av studiestøtten til 1,5 G i 2027, i tråd med regjeringens egne mål, slik at man igjen kan være student på fulltid.

Avslutning

Totalberedskap, rettferdig tilgang til rettsapparatet og trygg digital omstilling er politiske hovedprosjekter for Norge de neste årene. Juristforbundet mener statsbudsjettet for 2027 må behandle rettsstaten som en del av landets kritiske infrastruktur, på linje med energi, helse og forsvar.

Våre forslag gir regjeringen mulighet til å:

- Styrke samfunnets motstandskraft uten å gi slipp på grunnleggende rettigheter.
- Sørge for at domstoler, påtalemyndighet, kommuner og tilsyn faktisk kan følge opp de lovene Stortinget vedtar.
- Utnytte potensialet i KI og digitalisering på en måte som øker rettferdighet og tillit, fremfor å undergrave dem.